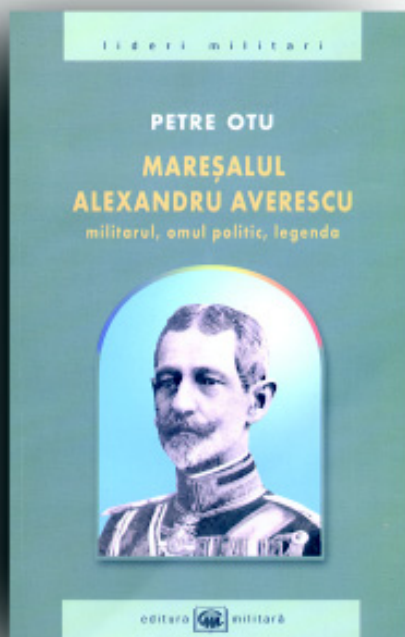

Averescu, omul și legenda

Petre Otu, Mareșalul Alexandru Averescu. Militarul, omul politic, legenda, București, Editura militară, 2005, 440 p., 15 ilustrații.

storiografia românească, mai ales în timpul regimului comunist, a fost nevoită, de vreme ce trebuia să

elogieze victoriile obținute de armata română la Mărăști, Mărășești și Oituz, să-l recupereze pe generalul (din 1930, mareșal) Alexandru Averescu, trecând sub tăcere activitatea sa politică, legată indisolubil de trecutul „burghezo-moșieresc” al României interbelice, după cum nu i se putea ierta reprimarea răscoalei țărănești din 1907, Alexandru Averescu deținând atunci calitatea de ministru de Război în guvernul liberal condus de Dimitrie A. Sturdza. De aceea, puține au fost lucrările care l-au prezentat pe mareșalul Alexandru Averescu în complexitatea personalității sale, iar atunci când s-a putut, cei mai mulți istorici s-au oprit mai ales la militarul implicat decisiv în acțiunile armatei române în anii Primului Război Mondial. Averescu rămâne în memoria posterității – deși și-a început cariera militară fiind singurul din

subunitatea sa care, în timpul unei alarme în Războiului de Independență, a fost ajutat să se urce pe un cal de câțiva camarazi, ca urmare a slăbiciunii sale fizice – pentru ingenioasa *manevră de la Flămânda* (18 septembrie/1 octombrie – 22 septembrie/5 octombrie 1916) și pentru strălucita izbândă de la Mărăști (11/24 iulie – 19 iulie/1 august 1917). Prima acțiune militară urmărea forțarea Dunării, cu un grup de divizii din Muntenia, și înaintarea în estul Bulgariei pentru a prinde într-un clește, împreună cu armata româno-rusă de la sud de linia Cernavodă-Constanța, grosul forțelor inamice aflate sub comanda feldmareșalului August von Mackensen, supranumit „spărgătorul de fronturi”. Cea de a doua, din nefericire, nu a putut fi exploatată strategic, datorită evoluției frontului oriental.

„Lucrarea nu se dorește a fi una demistificatoare, desacralizantă – scrie colonelul Otu –, ci o analiză istorică echilibrată, cu grijă pentru nuanțe, pentru detalii chiar, ce dau, nu o dată, culoare unei evocări. În fond, valoarea unei analize științifice este dată atât de surprinderea liniilor principale de evoluție ale fenomenului cercetat, cât și de relevarea

amănuntului semnificativ, menit să susțină ansamblul construcției. Această perspectivă mi se pare și mai potrivită pentru analiza unei personalități de talia mareșalului Alexandru Averescu. De aceea, am căutat să evit atât postura de «procuror», cât și pe cea de «avocat», ambele, după opinia mea, contraproductive” (p. 10).

Obiective de care colonelul Otu s-a achitat pe deplin și acesta este, din punctul meu de vedere, marele merit al lucrării sale, mai cu seamă că, sunt convins, aceasta va rămâne în istoriografia militară românească, pentru mult timp, un model de interpretare istorică. Deși admirator al mareșalului Averescu, n-am regăsit nici o clipă în acest volum vreo tentație măcar a unei abordări hagiografice, ci, dimpotrivă, doar aprecieri și, în egală măsură, critici, atunci când analiza istorică a faptelor și acțiunilor mareșalului Averescu, fie militar sau om politic, îndreptăteau asemenea abordări.

Dar ce exemplu mai bun ar putea fi adus în sprijinul celor afirmate mai sus, decât felul în care colonelul Otu prezintă, integrată în contextul mai larg al evoluțiilor

Mareșalul Presan Constantin

Mareșalul Alexandru Averescu

politico-militare din anii Primului Război Mondial, disputa bine cunoscută dintre generalii (la vremea aceea) Alexandru Averescu și Constantin Prezan?

Relația tensionată a celor doi militari era generată, în primul rând, de faptul că Alexandru Averescu avea, fără nici o îndoială, o foarte bună părere despre el însuși. În raport cu generali precum Dumitru Iliescu sau chiar și Constantin Prezan, Averescu, general încă din anul 1906, avea un trecut pe care mulți alții nu-l puteau consemna. Ministru de război în două guverne (1907-1909) și șef al Marelui Stat Major (1911-1913), viitorul mareșal nu ezita nici o clipă să se plaseze în postura unui atotștiutor, ceea ce reușise, la un moment dat, să-i irite pe foarte mulți, dar mai ales pe generalul Henri Berthelot și pe regele Ferdinand. Într-un raport din 9 august 1917, Alexandru Averescu, în calitate de comandant al Armatei a II-a, îi scrie, superior, generalului Constantin Prezan, șeful Marelui Cartier General, ca răspuns la un „rechizitoriu” – considera Averescu – al acestuia: „Calmul și

curtenia se impun cu atât mai mult, în corespondență, cu cât, o știți, că eu am contrasemnat decretul pentru înaintarea dumneavoastră la gradul de general și că locul dumneavoastră și azi este încă la stânga, iar nu la dreapta mea”. Autorul manevrei de la Flămânda îi mai reproșă, ironic, lui Prezan că verificarea acțiunilor desfășurate de o brigadă de grăniceri a fost încredințată unui comandant de corp de armată, nu unui... maior! (Aluzie evidentă la maiorul Ion Antonescu, șeful Biroului Operații al Marelui Cartier General!)

Aureolat de victoriile obținute pe câmpul de luptă, generalul Averescu a intrat, după 1918, în viața politică, pierzând, treptat, tot capitalul de simpatie de care se bucurase la sfârșitul Primului Război Mondial. El a început să publice în ziarul „Îndreptarea” (organul de presă al noului Partid al Poporului) o suită de articole pe care le va reuni sub titlul „Răspunderile”. El solicita stabilirea răspunderilor pentru îndfrângerea României, consfințită prin prevederile

draconice ale păcii impuse de învingători la București (24 aprilie/7 mai 1918). Intrat însă în viața politică, generalul Alexandru Averescu va dovedi că un om politic știe să uite atunci când interesele de partid i-o cer. „Răspunderile” va rămâne, de aceea, doar un text pentru posteritate.

Lucrarea colonelului Petre Otu este, din punctul meu de vedere, cea mai bună sinteză despre personalitatea mareșalului Alexandru Averescu, una sobră, echilibrată, un reper de neocolit pentru ceea ce ar trebui să fie o analiză istorică de asemenea factură.

Recent, colonelul Petre Otu a trecut în rezervă. Păstrând proporțiile, „mareșalul” istoriografiei militare (colonelul Petre Otu este și președintele Comisiei Române de Istorie Militară) a oferit, la finalul carierei sale militare, ca o încununare a eforturilor depuse de-a lungul timpului, fie la catedră, fie în cercetarea istorică, o interpretare-model a personalității complexe a unui alt mareșal, Alexandru Averescu. ■

Maior FLORIN ȘPERLEA

Comunicare pe înțelesul tuturor

Comunicarea este calea spre înțelegere, armonie, eficiență sau, dimpotrivă, poate fi o sursă de conflicte atunci când procesul de comunicare este alterat.

Satisfacerea parțială a trebuințelor umane poate genera conflicte în evoluția cărora un rol decisiv îl are procesul de comunicare.

Vasile Marin își propune prin cartea sa, intitulată simplu „Comunicare”, familiarizarea cititorilor cu termenii uzuali din domeniul comunicării pentru înțelegerea și îmbunătățirea procesului de comunicare personală, un instrument esențial al

**Vasile Marin, *Comunicare*,
Brașov, Editura Universității
„Transilvania” din Brașov, 2005.**

autodezvoltării și performanțelor ridicate în orice activitate.

Problematika comunicării este abordată cu acribie de autor pe parcursul a șase capitole consistente, fiecare dintre acestea fiind circumscris unor aspecte specifice ale domeniului comunicării: aspecte teoretico-funcționale, interacțiune și tipologie în comunicare, construcție și forme ale comunicării, manipulare sau mass media.

Scrișă într-un limbaj accesibil, lucrarea se adresează unui larg public cititor, oferindu-se ca un ghid celor ce intenționează să-și perfecționeze procesul comunicațional sau să-l transforme într-un instrument eficient de interrelaționare, cooperare și de colaborare atât în viața privată, cât și în activitatea profesională. ■

Locotenent FLORIN MANEA

Un roman de interes istoric

Există o prejudecată veche care plasează invariabil literatura "slujitorilor armatei" într-o zonă de interes exclusiv cazon. Atributele presupus circumscrise ale premizelor devin automat, în concepția unora, subiectul înlănțuirii silogistice ale aceleiași specii, *viața militară*. Judecata, evident inerțială, dar nu lipsită cu totul de orice temei, ține fără doar și poate de necunoaștere în primul rând, dar și de o minimalizare păgubitoare de care se fac vinovați atât critica literară profesionistă, cât și, până la un punct, scriitorii militari înșiși. Cert e că, dacă privim mai atent câmpul literar militar, putem observa fără greutate că temele literaturii scrise de militari fug adesea tocmai de ceea ce ar putea fi receptat drept specios. O problematică diversă, de acută actualitate și de interes general, susținută de o scriitură vădit modernă, irigă, nu o dată, discursul scriitorilor militari (dacă nu cumva coborâm noi înșine din rang literatura acestora, folosind lejer o denotație fatalmente sectară). Plasarea literaturii militarilor, în orice caz, la periferia literaturii organice pare atât de înrădăcinată în mentalul comun, încât trebuie spus că de acest tratament nu a scăpat nimeni, nici „fantastul Laurențiu Fulga”, nici greii unor discursuri, orice s-ar spune, diversificate, cum Ion Aramă, Radu Tudoran sau Ion Grecea... Pe de altă parte, semnaland vechi automatisme de situare într-un adevărat *caz literar*, un fapt plin de consecințe rămâne de necontestat, și anume că literatura militarilor se citea și se mai citește încă într-un cerc cvasiînchis. Deplângând situația care putea avea până mai ieri suportul unor explicații ce țineau în mare măsură de agresiunea dogmatismului totalitar, care făcuse din scrisul militarilor o slujnică a propagandei comuniste, îndrăznesc să spun că, după '89, lucrurile au început să se schimbe substanțial; armata română și oamenii ei (inclusiv „elita literatorilor”), dezbărându-se de apucăturile de „servanți pe linie ai propagandei”, au intrat într-un tortuos proces de primenire, prefacere, angrenând, într-un fel sau altul, mecanismele întregului sistem, de la concepția strategică a apărării țării și premisele rațiunii înseși de a fi a armatei române și până la prăpastia fără fund a mentalităților. În acest context, așadar, a apărut de curând, la Editura Phobos din București, cartea *Zodia capului de mort*, scrisă de un literat slujitor al armatei, locotenent-colonelul Dan Giju, carte pe care am citit-o până la capăt, fără să o las din mână, cum mi se întâmplă destul de rar!

Cu un duct prozastic perfect echilibrat și substanța bogată, plină de idei, *Zodia capului de mort* (un titlu aparent „comercial”, la prima vedere, dar care trimite explicit la simbolismul Golgotei creștine și al penitenței în genere) este neîndoios un *roman-document*, în ciuda formulei greu totuși de prins. Dan Giju înserează în paginile lui, pe lângă relativ bogatele comentarii ale naratorului – căpitanul Traian Ghinescu, personaj întâlnit cu

gradul de locotenent în romanul *Diribiștii*, Editura *Realitatea dâmbovițeană*, Târgoviște, 2000 (n.r.) -, jurnalul de front din cel de Al Doilea Război Mondial al ofițerului de carieră Ioan Tobă-Hatmanu, câteva scrisori, memorii și chiar fotografii ale eroului... Maniera imbricării într-un tot românesc unitar a unei diversități de date și informații de o bogăție inepuizabilă și de cel mai viu interes istoric și diegetic amintește de tehnicile românești „de ultimă oră” etalate de proza mai nouă, cu deosebirea că, în cazul nostru, registrul scriiturii pare organic inventat chiar de punerea într-o ordine logică, „ușor citibilă”, a însemnărilor nefinalizate și lăsate în neorânduială în păstrarea autorului, la plecarea din țară a personajului narator, „coleg de arme” cu el, o vreme, în redacția revistei armatei, *Dăinuirea*.

Dan Giju, *Zodia capului de mort*, București, Editura Phobos, 2005.

Interesul cărții, după părerea mea, este urgent, major și perfect cristalizat prozastic (simplificând sever acum substanța polifonică a opului) pe cel puțin două planuri. *Primo*: incredibilul jurnal de front al ofițerului Ioan Tobă-Hatmanu scoate la lumină, pe suportul unei factologii genuine, necontrafăcută istoric (căci toate însemnările diariumului par scrise direct pe front, în mijlocul evenimentelor) întreaga odisee dramatic-inubiabilă a armatei române în cel de Al Doilea Război Mondial și, mai cu seamă, aventura acelei falange naționale a ei rămasă, prin legatul jurământului militar (dar și datorită unor împrejurări ale dialecticii mișcării frontului), alături de aliatul inițial, luptând până la capăt împotriva dușmanului tradițional al românilor, invadatorii ruși și sovietici. Din această perspectivă, realitatea dezvăluită, din cealaltă parte a baricadei, a momentului 23 august '44, despre care depune mărturie jurnalul

lui Ioan Tobă-Hatmanu, restituie istoriei naționale, dar și literaturii române, o dimensiune a unui adevăr nerecuperat integral nici de istorie, nici de politologia și strategia militară oficiale... Plecând de la o atare tușă, *Zodia capului de mort* dezvoltă, când temperat și ironic, când acid și deloc complexat, o meditație gravă despre istorie și făuritorii (sau, mai precis, mistificatorii) ei de aici; ținând în paralel o foaie de *temperatură* a felului de a fi „supt vremi” al românilor, chiar în libertate... Al doilea centru de interes al cărții (nu mai puțin o dramă pe frontul spart al penibilei noastre tranziții politice) îl constituie avatarurile vieții lui Traian Ghinescu, în ipostaza de jurnalist și scriitor militar, meserii parcă menite în România postrevoluționară să scindeze conștiințele acestui eșalon, ignorat până și de instituțiile societății civile, între nevoia expresă de a spune adevărul și numai adevărul tău despre o istorie, iată, care scoate la iveală întâmplări și fapte cutremurătoare ale unui trecut despre care nu se mai poate efectiv tăcea, și datoria respectării liniei comenzi „venită de sus” care, o dată însușită ori indusă, nu face decât să escamoteze în continuare, să modifice, să slujească și să ucidă vieți, destine, cariere, sau chiar vocații literare *in statu nascendi*, energii puse dezinteresat în slujba adevărului major al binelui general. Este, desigur, cazul real, inventat sau doar verosimil (un adevărat *roman în roman*) al tânărului căpitan Traian Ghinescu, redactorul de la *Dăinuirea* care, confruntat cu marile revelații de care este străfulgerat în contact cu jurnalul de front al lui Ioan Tobă-Hatmanu, dezvoltării și certitudini augmentate prin exercițiul unei neobosite munci de cercetare și documentare ulterioară din varii izvoare (servit, e drept, și de întâmplare!), se zbate fără succes să publice în presa militară a anilor două mii (populată, de altminteri, ca și cea civilă, de o obligatorie faună eterogen-pitorească) câteva fragmente și comentarii pe marginea lui. Nereușita îl determină pe fostul ziarist să inventeze cu redempție o formulă românească sui-generis, din păcate, nedusă până la capăt, fiindcă, scârbit de năravurile și moravurile lumii absurde din jurul său, alege până la urmă exilul, soluție și alternativă neagreate de un autor luptător ca Dan Giju care, în *Cuvântul înainte...* își ucide eroul într-un stupid accident de circulație petrecut tocmai în Canada!

Vindecat eu însumi, cred, de obiceiul încetățenit al minimalizării literaturii militarilor, recomand cu toată convingerea cartea scriitorului Dan Giju atât tinerilor militari și nu numai, cât și criticii literare și istoricilor de meserie, care vor descoperi în ea și un roman cu reale virtuți estetice, dar și un providențial document istoric inedit, prin care se poate intra în contact cu atâta istorie fracturată și ținută sub obroc, cât nu se poate imagina... ■

ȘTEFAN ION GHILIMESCU